

A close-up photograph of a man with a beard and glasses, wearing a dark suit jacket over a green clerical shirt with a white collar. He is pouring water from a brown clay jug into a large, shiny metal bowl. The background is blurred, showing a wooden structure and a window with a grid pattern. The lighting is warm and focused on the man and the water.

TÆNKETANKEN FOR
FORFULGTE KRISTNE

Tros- og religionsfrihed i en ny verdensorden

Tros- og religionsfrihed i en ny verdensorden

© 2024 Tænk tanken for forfulgte kristne og bidragsyderne

Udgivet i samarbejde med Det Danske Bibelselskab

Redaktionsudvalg: Thomas Bjerg Mikkelsen (ansvarshavende),

Peter Fischer-Møller, Jørgen Peder Jørgensen, Gunilla Kromann Haarsted, Daniel Toft Jakobsen

Grafisk design: Finn Brohus

Trykt hos Fjerritslev Tryk

1. udgave, 1. oplag 2024

ISBN 978-87-7232-3244

www.tffk.dk

www.bibelselskabet.dk

Indhold

En dråbe i havet? Men havet består af dråber! · **2**

Tros- og religionsfrihed i danske partnerlande i Afrika syd for Sahara · **5**

Den globale uorden: Afrika mellem værdier og interesser i den nye verdensorden · **10**

Tros- og religionsfrihed i Egypten · **14**

Anbefalinger fra Tænk tanken for Forfulgte Kristne · **18**

Det korte overblik · **20**

Opmærksomhedspunkter netop nu · **22**

Nagorno-Karabakh: Når en geopolitisk konflikt fører til udrensning af et kristent mindretal · **24**

Tros- og religionsfrihed i Østeuropa i lyset af Ukrainekrigen · **28**

Tænk tankens medlemmer · **34**

Ressourcepersoner · **35**

En dråbe i havet? Men havet består af dråber!

Det er voldsomme tider rundt om i verden.

2023 blev globalt set det varmeste år i temperaturmålingernes historie. Og de globale klimaforandringer, som mange steder forårsager voldsommere vejr med store oversvømmelser og ekstrem varme og tørke til følge, ødelægger de lokale livsmuligheder for hele befolkningsgrupper. Millioner af mennesker må flygte, men hvor skal de flygte hen? Mange lande og regioner ønsker ikke at tage imod flygtningene. Det gælder f.eks. både de europæiske lande og USA. Det skaber generelt konflikter mange steder rundt om på kloden.

Rusland overfaldt Ukraine d. 24. februar 2022, og krigen er nu gået ind i sit 3. år med tusindvis af døde og sårede soldater, mange civile ofre, stor materiel ødelæggelse og en befolkning, der er ved at være slidt.

Hamas' terrorangreb ind i Israel d. 7. oktober 2023 og den efterfølgende israelske bombing af Gaza og krig mod Hamas er den foreløbige kulmination på en konflikt, som har rødder tilbage til 1947.

Angreb fra Houti bevægelsen i Yemen mod skibe i Det Røde Hav og modangreb fra USA og Storbritannien mod Yemen kan få konflikten i Israel/Palæstina til at brede sig i Mellemøsten.

Asabadjans overtagelse af det armenske område Nagorno-Karabakh og den dermed føl-

gende fordrivelse af armeniere fra området og den voksende spænding mellem de to lande, har ikke tiltrukket sig lige så stor opmærksomhed her i landet, men er en katastrofe for Armenien og den armenske befolkning.

Det er bare nogle af de mange igangværende kriser, krige og konflikter.

Trosfrihed under pres

Krige og konflikter sætter alle menneskerettigheder under pres – også tros- og religionsfriheden. Og i den forbindelse bliver også kristne sat under hårdt pres og oplever chikane, øget forskelsbehandling og direkte forfølgelse.

Tænketanken For Forfulgte Kristne blev etableret i 2019 med henblik på at dokumentere og gøre den danske offentlighed opmærksom på, at forfølgelse af kristne og manglende beskyttelse af menneskers tros- og religionsfrihed generelt desværre ikke er noget, der kun hører fortiden til, men noget som påvirker livsvilkårene for millioner af mennesker verden over – lige nu!

Det kan virke overvældende. Og hvad kan vi så gøre ved det? Er vores indsats ikke bare en dråbe i havet? Måske. Men så er det vigtigt at huske os selv og hinanden på, at havet består af dråber.

Jeg har netop været til overrækkelsen af PL-prisen, en pris indstiftet af Poul Lauridsen

Lauritzen for 40 år siden, og som årligt uddeles til mennesker, der har ydet en bemærkelsesværdig, modig indsats for at forsvare menneskerettighederne og fremme freden. I år gik PL-prisen til jøden og israeleren Rami og den palæstinensiske muslim Bassam fra Parents Circle, Family Forum. Bevægelsen består af jødiske og palæstinensiske forældre, som har mistet børn i den jødisk-palæstinensiske konflikt.

Prisoverrækkelsen fandt sted på Borups Højskole i København. Det var en bevægende oplevelse at høre de to fædre fortælle om den ubeskrivelige smerte ved at miste hver en ung datter til henholdsvis en Hamas selvmordsbomber og til en tilfældig israelsk grænsevagt, der fejlbedømte en situation. De fortalte hver deres historie om, hvor let det havde været at hengive sig til hadet mod de skyldige og dem, de repræsenterede, men at de sammen havde valgt at gå en anden vej. Forsoningens vej!

Kernen i deres budskab var enkel: Vi må lære at genkende hinanden som medmennesker på tværs af religiøse og politiske forskelle. Vi bliver nødt til at være villige til at lytte til hinanden og tale med hinanden. Uden gensidig respekt låser vi hinanden fast som ofre for en århundreder lang konflikt.

Menneskerettighederne, herunder tros- og religionsfriheden kalder os til respekt for den anden, til på tværs af trosforskelle at genkende hinanden som medmennesker. Rami og Bassim lagde ikke skjul på, hvor svær denne insisteren på samtale og gensidig respekt er i Israel og Palæstina lige nu. Men de og medlemmerne af deres bevægelse insisterer på at tage ud på skoler og institutioner og fortælle deres historie om, hvordan venskab kan vindes tværs gennem den største sorg og smerte. De møder skepsis og modstand, men indimellem

opstår der sprækker i fordommenes og hadets mure – og lys bryder igennem. En dråbe i et hav af krig og konflikt og gensidigt had.

En dråbe i havet? Men havet består af dråber!

Fokus på Østeuropa

I denne udgivelse vil I kunne læse om de dråber, vi i TFFK har bidraget med i det forgangne voldsomme år 2023, samt nogle af dem vi agter at føje til i 2024, hvor vi sætter fokus på situationen for kristne, kirker og kirkeligt arbejde i Østeuropa med særligt fokus på Rusland, Ukraine, Belarus og Armenien.

Tros- og religionsfriheden er en vigtig del af de universelle menneskerettigheder. De skal sikre alle mennesker ret til at tilslutte sig en tro eller undlade at tro på noget. Tros- og religionsfriheden skal også sikre, at troen kan udfolde sig i trosfællesskaber og er derfor relateret til forsamlingsfriheden. Og da troen ikke alene er et personligt anliggende, men også handler om at kunne dele sin tro med andre, er ytringsfriheden involveret.

Religion som en ressource

Vi er i Danmark vant til at tænke om troen som noget meget personligt, næsten privat, og mange vil være på vagt, hvis tro, trossamfund og trosbaserede organisationer indgår i et samfundsmæssigt engagement. Så vil man tit høre Luthers toregimentelære trukket af stalden, og politikere kan tale om, at troen ikke skal fylde for meget i det offentlige rum.

I de fleste andre samfund og særligt i det globale syd er det helt naturligt, at religion, tro og samfundsengagement hænger sammen. Det er en af grundene til, at FN og FN's underorganisationer i disse år aktivt række ud mod trossamfund og trosbaserede organisa-

tioner for at etablere og udfolde et folkeligt engagement for mange forskellige aspekter af menneskerettighederne og i forhold til arbejdet med udfoldelsen af FN's 17 mål for en bæredygtig udvikling.

Det ser måske ikke ud af meget, hvad Tænk tanken For Forfulgte Kristne i løbet af 2023 har udrettet i forhold til de millioner af kristne, der stadig forfølges og de endnu flere millioner verden over, der generelt chikaneres, forskelsbehandles og forfølges på grund af deres tro og overbevisning. Det kan se ud som en dråbe i havet. Men havet består af dråber!

Og vi kan se, at det forsvar for tros- og religionsfriheden verden over, som vi er en lille del af, både har afgørende betydning for den enkelte kristne, der oplever ikke at stå alene, og i forhold til den inspiration, som vores kristne tro og andre trostraditioner kan have i forhold til udviklingen af vores samfund på den her fantastiske lille grønne og blå planet, vi har fået et medansvar for.

*Peter Fischer-Møller,
formand for Tænk tanken for Forfulgte Kristne*

Tros- og religionsfrihed i danske partnerlande i Afrika syd for Sahara

Af Jonas Adelin Jørgensen, ph.d., Det Mellemkirkelige Råd

Arbejdet for tros- og religionsfrihed har været et underprioriteret tema i de mere end 50 år, hvor Danmark har haft udviklingspolitisk samarbejde med afrikanske lande. Danmark har mulighed for at gøre en positiv forskel med udgangspunkt i erfaringer fra andre steder i verden.

Afrika er et stort og rigt kontinent, som også står overfor en række udfordringer. En ung befolkning tegner en lys fremtid. Samtidig driver underudvikling og fattigdom et stort antal migranter mod nord. Det er de mennesker, som ses i små åbne både i færd med at krydse Middelhavet. Arbejdsløshed, lavt uddannelsesniveau og et mangelfuldt sundhedssystem er store udfordringer. I en række afrikanske lande – også danske partnerlande – har politiske ledere konsolideret deres magt og regerer mere eller mindre uindskrænket uden at blive holdt ansvarlige i forhold til landenes borgere gennem frie valg og demokratisk inddragelse.

Islamisk terror har i en årrække været en sikkerhedsmæssig og ideologisk udfordring i Vestafrikanske lande. Manglende uddannelsesmæssige og økonomiske muligheder øger faren for ekstremisme og radikalisering, og

arbejdet for respekt for tros- og religionsfrihed er en samfundsmæssig modgift til denne religiøse radikalisering.

I disse år trækker geopolitiske forandringer en række afrikanske lande ind i et tættere forhold til Mellempøsten og Asien. Dette vil føre til en styrkelse af islams rolle og betydning i afrikanske samfund. Organization of Islamic Countries (OIC) vil stå styrket, og kravet om fordømmelse af islamofobi kan i praksis let lede til kriminalisering af islamkritik. Tros- og religionsfrihed værner om den enkeltes ret til at tro – såvel som ret til ikke at tro og til at kritisere religion.

Tros- og religionsfrihed hører med til grundstenene i et åbent og demokratisk samfund. Uden respekt for frihedsrettigheder og uden realiseringen af disse rettigheder – herunder tros- og religionsfrihed for alle – er det vanskeligt at forestille sig et stærkt civilsamfund.

Hvordan arbejde med tros- og religionsfrihed i Afrika?

Religion og religiøst liv i Afrika har flere dimensioner, og betydningen af religiøs tro og praksis for befolkningen er stor. Som en konsekvens af det kaotiske politiske liv, er tilliden til religiøse ledere i mange kontekster højere end tilliden til politiske ledere. Udenfor de store afrikanske metropoler er religiøse samfund ofte den eneste form for civilsamfund, der findes. Interreligiøse relationer er derfor vigtige på græsrodsniveau, og tros- og religionsfrihed er derfor en central rettighed at arbejde med i en afrikansk kontekst.

I perioden fra 1960 til 2000 fandt der over 80 militærkup sted i Afrika, så selv paranoide diktatorer har ofte ret, når de mener, der er nogen ude efter dem! Borgerkrige og magtkampe begrænser millioner af menneskers frihed og livsvilkår i lande som Sydsudan, Zimbabwe, Cameroun, Nigeria, Den Centralafrikanske Republik, DR Congo og Gabon. Disse konflikter begrænser også ofte direkte og indirekte almindelige menneskers rettigheder, herunder tros- og religionsfrihed.

Realiseringen af tros- og religionsfrihed som individuel frihedsrettighed sker ikke automatisk. Nogle af forudsætningerne for realiseringen kan udviklingsbistand understøtte, og derfor er det vigtigt både at se på situa-

tionen for tros- og religionsfrihed i partnerlandene og at give nogle anbefalinger i forhold til realiseringen af rettigheden for alle. Specielt relevant i forhold til tros- og religionsfrihed er radikaliserings og voldelig ekstremisme, som i de seneste årtier er vokset især i Vestafrika.

Som danskere har vi særligt en forpligtelse i forhold til de danske partnerlande, som vi har valgt at støtte med udviklingsmidler. Der findes allerede danske erfaringer med en model, hvor statslig og civilsamfundsmæssig udvikling for tros- og religionsfrihed understøtter hinanden.

I 2021 blev der indgået en ny partnerskabsaftale med Indonesien, hvor både klimaløsninger, landbrug og rettigheder – herunder interreligiøs dialog – er den af aftalen. Disse erfaringer med partnerskabsaftaler, der understøtter arbejdet med rettigheder, kan med fordel udbredes til afrikanske partnerlande i forhold til tros- og religionsfrihed. I arbejdet med tros- og religionsfrihed i Afrika bør der derfor undersøges, om der er muligheder for langvarige og brede indsatser, som inkluderer udbredelse og realisering af tros- og religionsfrihed i afrikanske partnerskabslande.

Vestafrika

I Vestafrika er de danske partnerlande Burkina Faso, Niger og Mali.

Burkina Faso oplevede i 2022 to militærkup, som forværrede sikkerhedssituationen. Kampe mellem militær og militante oprørere ledte til store interne flygtningestrømme med over 2 millioner flygtninge. Efter militærkup i henholdsvis januar og september er landet ledet af militærjuntaen, der refererer til sig selv som Patriotic Movement for Safeguard and Restoration. Korruption og ineffektivitet hos lokale myndigheder, politi og militær har

“ Som en konsekvens af det kaotiske politiske liv, er tilliden til religiøse ledere i mange kontekster højere end tilliden til politiske ledere.

ledt til usikkerhed og selvtægt. Til trods for den politiske turbulens var medierne i begyndelsen af 2022 relativt robuste. Burkina Faso er en sekulær stat, og tros- og religionsfrihed respekteres generelt af den muslimske majoritet. I takt med forværringen af sikkerhedssituationen er de traditionelt gode forhold for tros- og religionsfrihed også blevet udfordret, og der var således i 2022 et militant islamistisk angreb på det katolske Saint Kisito seminarium i Bogui. Islamistiske oprørsgrupper i den nordlige og østlige del af landet truer med jævne mellemrum menigheder og skoler, og i 2022 var de fleste skoler i området lukkede.

Lidt bedre gik det i Niger i hvert fald indtil juli 2023. I 2020-2021 oplevede Niger det første demokratiske valg i landets historie, efter en militærjunta havde styret landet siden 2010. Militante grupper er aktive i landet, og sikkerhedssituationen bekymrende. Jihadistisk vold i tre af landets regioner fortsatte i perioden, og selv om tros- og religionsfrihed er garanteret juridisk, er der en række restriktioner i praksis, hvor militante islamistiske grupper forhindrer kristnes gudstjenester med trusler om vold og overfald. I juli 2023 tog militæret igen magten i Niger, og væltede den relativt nyvalgte præsident Bazoum. Mali og Burkina Faso modsatte sig andre vestafrikanske landes indgriben mod militærkuppet, og demonstranter flagede med Nigers og Ruslands flag til støtte for juntaen. Juntaen har efterfølgende inviteret Wagner-gruppen til Niger, og bedt Frankrig om at trække al militær bistand ud af landet. Danmark har afbrudt sikkerheds- og bistandsarbejdet med Niger i efteråret 2023.

I Mali er udviklingen også gået i den forkerte retning det seneste år. Efter militærkuppet i 2020 er konflikten mellem den militæreledede regering, og islamistiske oprørsgrupper

fortsat intens. I november 2022 meddelte regeringen, at udenlandsk finansierede NGO'er ikke måtte modtage støtte længere, hvilket påvirkede arbejdet for flere hundrede NGO'er. Samtidigt har militærjuntaen begrænset pressfriheden, og selv om tros- og religionsfrihed er garanteret i lovgivningen, har islamistiske oprørsbevægelser siden 2012 terroriseret det nordlige og centrale Mali. Kidnapninger af kristne og voldelige overfald rapporteres jævnligt.

Østafrika

I Østafrika udgør landene Tanzania, Uganda og Kenya en blok, mens landene Somalia og Etiopien hver især har nogle specifikke udfordringer.

Kenya holder regelmæssige valg, og selv om korruption og politivold er almindelige, er der større politisk frihed end i Tanzania og Uganda. Myndighederne respekterer generelt tros- og religionsfrihed. Der har været terrorangreb fra Al Shabaab mod civile og kristne i Kenya i de forløbne år, og både disse angreb og antiterror operationer mod Al Shabaab har dog øget modviljen mod muslimer i Kenya.

I Tanzania har den i 2021 nyindsatte præsident Samia Hassan annulleret en række af sin forgænger Magufulis begrænsninger på ytringsfrihed og politiske rettigheder for oppositionen. Alligevel er der fortsat stort pres på den politiske opposition til regeringspartiet CCM, ligesom politiet sættes ind mod politiske modstandere. Der er betydelig større religionsfrihed, end der er politisk frihed, og individuel religionsfrihed respekteres, ligesom gode interreligiøse relationer er den historiske norm, der dog udfordres af socio-økonomiske spændinger mellem kristne og muslimer. Religøus identitet som henholdsvis kristen og

“ religion er i højere og højere grad blevet en identitetsmarkør

muslim kommer således til udtryk som identitetsmarkører i forholdet mellem fastlandet Tanganyika og øen Zanzibar, som tilsammen udgør Tanzania.

I Uganda er politiske og borgerligere rettigheder på mange områder indskrænket, og er det mest repressive af de tre østafrikanske lande Kenya, Tanzania og Uganda. Derimod er tros- og religionsfrihed generelt respekteret, og selv om myndigheder indskrænker religiøse lederes ytringsfrihed, er der generel frihed for lægmedlemmer af kirker og andre religiøse samfund. En undtagelse er de mord på muslimske ledere, som er sket de seneste år, og hvor politiets efterforskning har været nyttesløs.

I Etiopien er konflikten i Tigray og de stærkt begrænsede politiske og borgerlige rettigheder betydningsfuld for status af tros- og religionsfrihed. Siden premierminister Ahmed kom til magten i 2018, har der været øget konflikt mellem stammer, vold fra sikkerhedsstyrkernes side, og regulær borgerkrig mellem regeringshæren og Tigray Defence Force i Tigrayprovinsen. Hundre tusinder er døde i Tigray, og millioner af mennesker er flygtet, ligesom der har været beskyldninger om massive menneskerettighedskrænkelser. Forfatningen garanterer religionsfrihed, og forskellige religiøse grupper har gennem århundreder levet side om side i Etiopien. Men religion er i højere og højere grad blevet en identitetsmarkør, og i april 2022 blev muslimer angrebet i Gondar, Amhara, hvilket resulterede

i flere end 20 døde og 150 sårede. Det var et gengældelsesangreb for drab på to kristne og nedbrændingen af fem ortodokse kirker. I november 2022 plyndrede amhariske militsfolk en protestantisk kirke i Oromia, og dræbte 15 kirkegængere inklusive præsten.

Borgerkrigen efter regiments fald i 1992 i Somalia har farvet de seneste årtiers historie. Politiske og borgerlige rettigheder er meget begrænsede, og tros- og religionsfrihed er ikke-eksisterende. Langt størstedelen af befolkningen er sunni-muslimer, og selv om der er en ganske lille kristen minoritet, så praktiserer de ikke deres tro offentligt. Omvendelse fra islam er ulovlig i visse dele af landet, og i de dele, som terrorbevægelsen Al-Shabaab kontrollerer, er der dødsstraf for frafald fra islam.

Gennemgående temaer

Det første gennemgående tema i forhold til tros- og religionsfrihed i afrikanske partnerlande er den samfundsmæssige marginalisering af minoriteter. Det ses i lande med en stor muslimsk majoritet, hvor kristne marginaliseres – Bukina Faso, Mali og Niger – og af muslimer i lande med kristen majoritet – Kenya og Uganda. I de vestafrikanske partnerlande har svage og korrupte regimer svært ved at beskytte kristne mod overfald og kidnapninger fra islamistiske oprørsgrupper. Uden statslig beskyttelse af religiøse gruppers ret til individuel og kollektiv tros- og religionsfrihed er det vanskeligt at tale om en realiseret tros- og religionsfrihed. Indsatser for at opbygge relationer mellem kristne og andre religiøse grupper er vigtig, og en fælles prioritet for både kristne og muslimer bør være realiseringen af tros- og religionsfrihed for alle. Det peger på et behov for kapacitetsopbygning, øget viden om tros-

og religionsfrihed og et aktivt og engageret civilsamfund.

For det andet er der spørgsmålet om religiøs nationalisme i Afrika, politiseringen af religion og 'religioniseringen' af politik. Selv i de lande, hvor tros- og religionsfriheden generelt respekteres og interreligiøse relationer ofte er uproblematisk, kan religiøs identitet gøres til en markør i politiske konflikter, for eksempel i forholdet mellem fastlandet og Zanzibar i Tanzania. Fælles for partnerlandene i både Vestafrika og Østafrika er den store rolle, som religion og religiøs identitet spiller for det store flertal af befolkningerne. Fordi religion har en stor samfundsmæssig rolle, bør tros- og religionsfrihed også være en vigtig del af den udviklingspolitiske prioritering i forhold til opbygning af stærke og modstandsdygtige civilsamfund.

Et tredje gennemgående tema er, at afrikanske samfund gennemgående er mere kollektivt orienterede end individorienterede, hvilket påvirker individers generelle tros- og religionsfrihed. Individers rettigheder fylder

meget lidt i konfliktområder som Somalia eller Tigrayprovinsen i Etiopien, men også i mere stabile kontekster har individuelle frihedsrettigheder vanskeligere vilkår end i mere individcentrerede vestlige samfund. Er det muligt at understøtte individuelle frihedsrettigheder gennem partnerskaber med trosbaserede organisationer om for eksempel medieindsatser?

Udgrænsningen af minoriteter – både kristne i muslimsk dominerede områder og muslimer i kristent dominerede områder – er en samfundsmæssig udfordring, som kalder på politisk lederskab og inklusion. Den religiøse identitet er vigtig, og den religiøse aktivitet er høj, hvilket gør religiøse identiteter sårbare overfor politisk udnyttelse. Dette bør kirkelige ledere være opmærksomme på og balancere i. Sidst men ikke mindst så kan respekten for den enkeltes frihed have trange kår i mere kollektivt orienterede samfund, hvilket ikke betyder at individuelle frihedsrettigheder bør nedtones, men at der må gøres noget ekstra for at sikre den enkeltes frihed

Gennemgående temaer i forhold til tros- og religionsfrihed i afrikanske partnerlande:

1. Den samfundsmæssige marginalisering af minoriteter.
2. Religion og religiøs identitet spiller en stor rolle for det store flertal af befolkningerne, og religiøs identitet bliver ofte en markør i politiske konflikter.
3. Afrikanske samfund er gennemgående mere kollektivt orienterede end individorienterede, hvilket påvirker individers generelle tros- og religionsfrihed.

Den globale uorden: Afrika mellem værdier og interesser i den nye verdensorden

Jonas Adelin Jørgensen, ph.d. Det Mellemkirkelige Råd

Den følgende artikel bygger på et foredrag af Holger Bernt Hansen ved Tænk tanken for Forfulgte Kristnes årsmøde 20. september 2023. Professor emeritus Holger Bernt Hansen har gennem et halvt århundrede beskæftiget sig med politisk, samfundsmæssig og religiøs udvikling i Afrika. Artiklen gengiver hovedtankekerne fra foredraget, og de direkte citater er godkendt af Holger Bernt Hansen.

I efteråret 2023 fandt to begivenheder sted, som indrammer spørgsmålet om, hvor Afrika befinder sig i den nye verdensorden, som i disse år manifesterer sig i nye politiske og økonomiske alliancer, og som på sigt vil påvirke værdier og tænkningen om frihedsrettigheder i afrikanske samfund.

Den ene vigtige begivenhed var BRICS-landenes (Brasilien, Rusland, Indien, Kina og Sydafrika) topmøde i Sydafrika, august 2023, hvor hovedpunktet var optagelsen af en række nye medlemslande og udvidelsen af BRICS til BRICS+.

Det andet var G-20 topmødet i Indien, klubben for verdens 20 største økonomier, hvor dagsordenen var klima, grøn omstilling af økonomien, hvor den afrikanske union blev optaget som permanent medlem af G-20.

Begge begivenheder siger noget vigtigt

om den nye globale orden, som i disse år er under udvikling, og hvor Afrika ser ud til at kunne spille en ny rolle i forhold til Europa og Asien.

I BRICS+ er de seks nye lande Argentina, Egypten, Etiopien, Iran, Saudi Arabien og Emiraterne, som fra januar 2024 er fuldgældige medlemmer af BRICS. Optagelsen har sendt et kraftigt signal om, at verden er multipolær. Erfaringerne fra pandemien med negligeringen af ikke-vestlige landes behov for vacciner, sundhed og fødevarer sikkerhed har sikkert spillet en rolle, men også de sidste mange års vestlige dominans af det globale finanssystem og diskussionerne om klimaforandringer har været en motivation.

Optagelsen af de nye lande, hvoraf to er vigtige afrikanske spillere – Egypten og Etiopien – peger på en lys fremtid for udviklingslandene i BRICS-fællesskabet. At også Iran er et af de nye medlemslande peger på, at vestlige præferencer for, hvilke lande der er acceptable partnere, ikke længere er den sidste sandhed i en multipolær verden, hvor der er andre og måske vigtigere partnere end de vestlige lande. Handelsaftaler i nationale valutaer frem for amerikanske dollars er yderligere et vigtigt signal om, at den amerikanske dominans over international handel er aftagende, og at andre

landes afhængighed af amerikanske dollars formindskes.

»Den oprindelige gruppe af BRIC-landene blev først for 7-8 år siden udvidet med et afrikansk land, Sydafrika, så det er altså en nyere ting, at man begynder at få Afrika ind i billedet. Nu er Egypten og Etiopien også kommet med. Egypten er i højere og højere grad blevet vendt mod resten af Afrika i de seneste år. Energiforsyning og spørgsmålet om Nilen har tvunget Egypten til samarbejde med Etiopien og den bredere afrikanske union«, siger Holger Bernt Hansen.

Der er både økonomiske og bredere kulturelle ændringer i gang som følge af disse nye alliancer og det øgede samarbejde: »Også spørgsmålet om forholdet mellem det afrikanske lande og Mellemøsten med oliepengene i Emiraterne og Saudiarabien er vigtigt. Både de afrikanske og de mellemøstlige BRICS+ lande er utilfredse med afhængigheden af amerikanske dollars. Ved at danne nye alliancer med Egypten og Etiopien kan disse lande opbygge en ny og anderledes form for international handel. Der er også det kulturelle og religiøse aspekt, sådan som vi ser det i opblomstringen af 'Islamic finance' i Afrika, hvor økonomi og låntagning følger islamiske principper«, forklarer Holger Bernt Hansen.

Kinesisk som uddannelsessprog

Et andet kulturelt og socialt område er uddannelse, hvor der i afrikanske lande også i disse år er konkurrerende ideer om, hvad uddannelse skal bestå i. I det vestafrikanske land Nigeria har Boko Haram – hvilket bogstaveligt talt betyder 'forbudt vestlig uddannelse' – gjort sig til fortalere for en salafistisk-jihadistisk kritik af sekulær vestlig uddannelse. Gennem kidnapninger af skolepiger og tvangsægteska-

ber mellem Boko Haram-krigere og disse piger har gruppen på en spektakulær måde formået at gøre spørgsmålet om uddannelse til kultur og sikkerhedsspørgsmål.

»Kinesiske skoler oprettes i dag i Østafrika, hvor sproget er mandarin og ikke engelsk. Så ud over koranskolerne og det officielle engelsksprogede uddannelsessystem vinder kinesisk frem som uddannelsessprog. I det afrikanske lederskab er der en øget tendens til et opgør med vestlig uddannelse, der betragtes som vestlig dominans. Det er også en værdipolitisk vigtig udvikling«, siger Holger Bernt Hansen.

Afrika i den nye geopolitiske situation

Efter Ruslands invasion af Ukraine i februar 2022 var fordømmelserne af Rusland og støtten til Ukraine fra Vesten forventelige. Mere overraskende var det for Vesten, at så få afrikanske lande meldte sig på banen med støtte til Ukraine. Den sydafrikanske præsident Ramaphosa udtalte, at Sydafrika var neutral i konflikten, og at Ruslands krig i Ukraine var 'den hvide mands krig'. I juni 2023 stillede han sig i spidsen for et afrikansk fredsiniciativ med syv andre afrikanske ledere, hvor han ved et besøg i Sankt Petersborg fremholdt, at krigen i Ukraine påvirker millioner i Afrika i form af stigende fødevarerpriser og stigende priser på kunstgødning.

Putin har på denne måde formået at ka-

“ Egypten er i højere og højere grad blevet vendt mod resten af Afrika i de seneste år.

pitalisere på afrikansk utilfredshed med stigende priser som følge af den langvarige krig i Ukraine, og i sidste ende lykkedes med at øge mistilliden omkring Vestens hensigter i Afrika. Samtidigt er der amerikanske beskyldninger for sydafrikansk støtte til Rusland i krigen gennem hemmelige våben- og ammunitionsleverancer. Også Kina har skruet op for det militære samarbejde med afrikanske lande, og efter Kina i 2017 åbnede en militærbase i Djibouti på Afrikas horn, er den seneste base åbnet i 2023 i Ækvatorial Guinea.

Disse udviklinger rejser spørgsmålet om, hvor Afrika står i den nye geopolitiske situation. Holger Bernt Hansen peger på tre vigtige grunde til det øgede fokus på Afrika: »Der er tre ting, som er centrale for den interesse, som i øjeblikket vises Afrika. Den første er den geostrategiske betydning, som Afrikas placering muliggør. Det andet er ressourcerne, som Afrika besidder, og som moderne industriproduktion – ikke mindst elektronik – er afhængig af. Denne del er naturligvis ikke ny, men var en af bevæggrundene for koloniseringen og den historiske udbytning af de afrikanske lande. Historisk har det betydet en jobløs økonomisk vækst, og det plager stadig afrikanske lande. Lande som har en stor og voksende befolkning, men hvor eksportindtægterne svinger og økonomien er sårbar overfor verdensmarkedspriser. Dette er den tredje grund – den demografiske vækst – hvor befolkningstilvæksten i Afrika er et problem, hvis der mangler jobs, men som på sigt kan vise sig at blive en ressource, hvis Afrika kan blive leverandør af fremtidens arbejdskraft.«

Fra spørgeskemaundersøgelser blandt afrikanske unge i 2022 – *African Youth Survey* – ved vi, hvad 4.500 afrikanske unge drømmer om. Undersøgelsen viser, at unge er mindre

optimistiske omkring fremtiden end tidligere, men at det ikke påvirker deres egne personlige ambitioner. Mange drømmer om at starte deres egne virksomheder, men manglende finansiering og manglende internet er to store hindringer. Mange er villige til at rejse for at realisere deres drømme, og over 50% anser det for realistisk, at de er flyttet til et andet land indenfor de næste tre år. Dette hænger også sammen med, at mange ikke mener, at deres land bevæger sig i den rigtige retning i forhold til rettigheder, jobskabelse, sundhedsydelser og politisk stabilitet. Der er 74% af de unge, som foretrækker demokratiske styreformer, men kun 39% ser vestlige demokratier som forbilleder. Foruroligende nok ser 22% en militærjunta som bedre end det politiske styre, de kender til.

Også værdipolitisk er der en afrikansk kritik af Vesten for hykleri. De økonomiske og sociale brudlinjer kan ikke udglattes med et fromt vestligt ønske om individuelle frihedsrettigheder for alle – herunder tros- og religionsfrihed. Når vestlige lande sammenkæder respekt for frihedsrettigheder med trusler om økonomiske sanktioner eller manglende pengeoverførsler, bliver udviklingshjælpen politiseret og i sidste ende et udtryk for Vestens ønsker for afrikanske samfund, ikke for samfundenes egne ønsker, lyder kritikken. Denne kritik af Vesten skal tages seriøst. Beskyldningerne om vestlig arrogance i forhold til de afrikanske udviklingslande kan ikke imødegås med tilbud om 'værdibaseret partnerskab' eller 'rettighedsbaseret udvikling', hvis kritikken fokuserer på at ændre reglerne for global handel, finans og andre procedurer, som sætter standarden for forholdet mellem landene.

Denne cocktail af geostrategisk betydning, værdifulde naturressourcer og en ung arbejds-

løs befolkning er et muligt scenarie for religiøs og ideologisk radikaliserings. De afrikanske samfund er derfor mange steder frugtbar grobund for rekruttering af unge, som tiltrækkes af muligheden for at tjene penge gennem ekstremistiske religiøse organisationer, militser eller kriminelle aktiviteter. For dem, der formår at udnytte den anti-vestlige holdning ved at pege på Afrikas traumatiske koloniale fortid eller på nutidens 'vaccine-apartheid', har mange steder succes med at tilbyde religiøs ekstremisme eller alternativer til vestlige politiske og økonomiske alliancer. Dette vil også få værdipolitiske konsekvenser, for tingene hænger sammen: Social og økonomisk udvikling er grundlaget for at understøtte en demokratisk kultur. Uden en demokratisk kultur er det vanskeligt at realisere individuelle frihedsrettigheder, herunder tros- og religionsfrihed for den enkelte.

Vesten drages til ansvar

Opsummerende kan det siges, at den afrikanske kritik ser Vesten som ansvarlig for kriser og krige, som Vesten selv ikke er i stand til at kontrollere konsekvenserne af. Selv om det er kritikken, som samler BRICS+ landene, så kan kritikken skabe grobund for en konsensus om, hvad de kritiserer og om et alternativ til liberale vestlige værdier. Samtidigt ønsker landene at undgå sanktioner og protektionistiske økonomiske strukturer. De vil modvirke sammenkoblingen mellem vestlige interesser og støtte til afrikanske samfund, såvel som instrumentaliserings af vestlige værdier.

Afrikanske lande ønsker, at de gamle

“ Afrikanske lande ønsker, at de gamle globale strukturer bliver mindre nødvendige

globale strukturer bliver mindre nødvendige, og de narrative som omgiver strukturerne, mister deres bindende kraft. For situationen er, at det bliver klarere og klarere for de afrikanske samfund, at de har deres egen vilje og egne interesser, og at de selv vælger alliancer og partnere i vores nye multipolære verden. Afrikanske lande vælger i stigende grad nye åbne og inklusive multilaterale alliancer.

Hvad betyder denne udvikling for synet på kristendommen i afrikanske samfund? Holger Bernt Hansen peger på forskellen mellem kritikken af Vesten og vestlige interesser og kritik af kristendommen som sådan: »Kristendommen har historisk spredt sig fra Mellemøsten til både Europa og Afrika. Der var længe en meget større afrikansk kristendom, end der var en tilsvarende europæisk kristendom; tænk blot på de ortodokse kirker i Egypten og Etiopien. Så kristendommen anses ikke for at være vestlig, men for at være fælles. Samtidigt er der en proces i gang, hvor kristendommen selv forandrer sig. Fra 'kristianiseringen af Afrika' med missionsbevægelsen og de nye afrikanske kirker til en 'afrikanisering af kristendommen' i dag i Afrika, hvor kontinuiteten mellem det kristne og det afrikanske understreges.«

Tros- og religionsfrihed i Egypten

Af fvh. generalsekretær Henrik Ertner Rasmussen

Kopterne anslås at udgøre omkring 10 procent af Egyptens befolkning på cirka 80 millioner mennesker. Den officielle politik i Egypten har til formål at placere de kristne indenfor en legitim sociopolitisk ramme, hvor de kan have en røst og forhandle sig til bedre vilkår. Men individuelle rettigheder har ikke så meget råderum i samfund som det egyptiske, hvor det er underordnet klan-, stamme-, og samfundsinteresser, både på lokalt, regionalt og nationalt plan.

De kristne i Egypten udgør den største kristne minoritet i Mellemøsten. Foruden kopterne er der flere andre grupper af kristne, som hidrører fra immigration fra andre dele af Mellemøsten samt fra den oprindelige græske mindretalsgruppe i landet.

De protestantiske koptere tæller mange forskellige grupper, rent teologisk. Heraf er den presbyterianske den historisk vigtigste. Den anglikanske Kirke har ikke så mange medlemmer, men har alligevel i kraft af sine institutioner en vigtig position. Der er sket en vis udvandring af koptere til Vesten, men omfanget er ikke så stort som i for eksempel Irak.

Tros- og religionsfriheden og grænserne herfor er beskrevet i den egyptiske forfatning. Denne fastslår, at landet er et islamisk land, hvor den islamiske sharia er hovedkilden til

lovgivningen (art. 2). Den fastslår også at trosfriheden er absolut, og at udøvelsen af de himmelske religioners ritualer og love er en rettighed, som reguleres af loven.

Med »de himmelske religioner« menes (ud over islam) de traditionelle monoteistiske religioner, jødedom og kristendom. Således er andre religiøse grupper, som for eksempel hinduer og buddhister ikke omfattet af denne rettighed. Desuden er trosmæssigt afvigende grupper af islam eller med rod i islam, som for eksempel shiamuslimer, ahmadiyyamuslimer, baha'ier, udsat for diskrimination, selv om trosindholdet hos dem er monoteistisk. Også grupper som Jehovas Vidner betragtes som værende uden for de tilladte.

Egyptens nuværende forfatning er fra 2019 og omfatter en lang prolog. Her ridses

Egyptens historie op i korthed i et glorificerende sprog. Det er værd at lægge mærke til, at prologen omtaler Moses ved navns nævnelse, fordi han fik en åbenbaring fra den ene, sande Gud. Den omtaler desuden, hvordan egypterne tog imod »vor Frue, Jomfruen og hendes søn«, og at der fremstod mange, som blev »martyrer i forsvaret for Herren Kristi kirke.« Endelig kom Muhammad, »profeternes segl« og gav egypterne den åbenbaring, som åbnede deres hjerter for islams lys. De blev de bedste soldater i kampen for og udbredelsen af sandheden og de religiøse videnskaber til verden.

I prologen indgår også en tekst, der må betragtes som den normative udlægning af historien, fordi den indgår i forfatningen. Her ridses det 20. og det 21. århundredes begivenheder med krige og revolutioner op. »Den trefoldige aggression« fra »fjendens« side nævnes, uden at Israel nævnes ved navn.

Efter prologen følger så de egentlige artikler. Heraf er der kun to, der nævner det religiøses plads specifikt, herunder tros- og religionsfrihed:

Artikel 2: Islam er statens religion, og arabisk er dens officielle sprog. Den islamiske sharias principper er hovedkilden til lovgivningen.

Artikel 64: Trosfriheden er absolut. Friheden til at praktisere de religiøse riter og oprettelse af gudstjenestesteder for tilhængerne af de himmelske religioner er en rettighed som ordnes ved lov.

En ting er, hvad forfatningen siger, en anden hvordan loven i virkeligheden håndhæves. Det er i høj grad efterretningstjenesterne, der afgør, hvilke religiøse ytringer, der kan være skadelige for den offentlige orden og sikkerhed.

Diskrimination i praksis

Friheden til at bygge kirker – og for den sags skyld moskéer – har traditionelt været begrænset i forhold til loven, men lokalt håndhæves lovgivningen forskelligt, alt efter om det er en moské eller en kirke, der søges byggetilladelse til.

En gammel regel siger, at der skal være mindst 100 meters afstand mellem en kirke og en moské. Hvis en rig kopter for eksempel køber et stykke jord og påtænker at skænke det til kirken med henblik på bygning af en ny kirke, kan det derfor ske, at muslimerne i lokalområdet skynder sig at finde et stykke jord mindre end 100 m fra den pågældende koptisk-ejede grund og bygger en moské på det.

Efter at al-Sisi er blevet præsident har han dog fremmet tiltag, der skal gøre det muligt at bygge nye kirker, og han har sørget for midler til en ny koptisk-ortodoks katedral i Det Nye Kairo. Også andre steder er der blevet givet byggetilladelser til kirker, og det lader til, at der i sammenligning med tidligere – under Mubarak – virkelig er kommet gang i bygningen af nye kirker.

Præsidentens velvilje over for kopterne smitter dog ikke af i lokale miljøer, hvor der traditionelt hersker uvilje fra den muslimske befolkning over for de kristne. I små byer med trange fysiske rammer er dette ofte udtalt. Alligevel fortsætter kirkerne med at yde hjælp til alle i deres lokalområde, uanset tro og religiøst tilhørsforhold. Ofte er det dem, der har de bedste social- og sundhedstilbud, selv om Det Muslimske Broderskab også er aktivt. Nogle steder arbejder kirkerne sammen med Broderskabet, men det udelukker ikke, at der er mere ekstremistiske kredse, der søger at angribe de kristne.

Da jeg boede i Egypten, var der ifølge mine

koptiske venner en uskreven diskriminerende regel i uddannelsessystemet. I de offentlige skoler skulle der være opdelt religionsundervisning, således at muslimske elever fik undervisning i islam og kristne i kristendom. Dog var det vanskeligt at finde offentlige skoler, hvor de kristne elever faktisk fik det tilbud.

En præst fortalte, at han havde snakket med skoleledere om problemet. Han fik det svar tilbage, at når der i en klasse måske kun var to-tre kristne elever ud af måske 50-60 stykker, kunne det ikke svare sig at bruge ressourcer på at indkalde kvalificerede lærere til disse børn. Mange kristne foretrækker derfor at sende deres børn til skoler, der drives af kirkerne. Her får de den religionsundervisning, de har krav på.

Senere, på universitetsniveau, skulle de kristne ikke forvente at komme længere på de offentlige universiteter end til bachelorniveau.

De var selvfølgelig velkomne til at søge videre uddannelse på private universiteter i udlandet – og de bedre bemidlede koptiske familier gør derfor alt, hvad de kan, for at sende deres børn på enten American University of Cairo eller udenlands.

Farligt at konvertere

Den traditionelle måde, som det egyptiske samfund er indrettet på, viderefører, trods lighed for loven på papiret, den opdeling, der er nedarvet fra administrationen i Det Osmaniske Rige, hvor hvert af de religiøse samfund har et vist selvstyre, når det gælder civile anliggender. Ægteskab og familieforhold i øvrigt følger sharia for muslimernes vedkommende, og kanonisk ret for de kristnes. Man forsøger at holde nogenlunde vandtætte skodder mellem de religiøse samfund, men det lykkes ikke altid. Konversion fra kristendom til islam bliver

fremmet, mens det modsatte forsøges forhindret på mange måder.

Blandt andet bliver det, der svarer til Politiets Efterretningstjeneste, indblandet hver gang det kommer frem, at en muslim ønsker at konvertere eller er konverteret fra islam til kristendommen – eller blot meddeler at han eller hun er ateist. Det betragtes som en handling, der truer sikkerheden både lokalt og på nationalt plan.

Derfor vil en konvertit fra islam til eksempelvis kristendommen risikere fængsling, og hvad vi vil betegne som tortur. Ifølge islamisk lov – ikke eksplicit Koranen – skal man overtale en *murtadd*, dvs. en person der forlader islam, til at vende tilbage til islam. Ifølge en almindeligt udbredt opfattelse kræves der tre overtalelsesforsøg, og hvis det tredje ender frugtesløst, er konvertittens blod halal, dvs. vedkommende kan slås ihjel, uden at gerningsmanden straffes for det. Gælder det en kvinde, som har forladt islam, er straffen normalt ikke døden, men indespærring på livstid. Dog er æresdrab i den forbindelse forholdsvis udbredt.

At forlade islam, *ridda*, er således ensbetydende med en meget usikker retsstilling, både når det gælder familien, klanen, stammen og samfundet som helhed. Ofte ender konvertitter med at flygte til et andet land, hvor konsekvenserne af *ridda* ikke er så barske. Som regel undgår de andre lande i den muslimske verden. Lande som Malaysia og Indonesien er dog undtagelser, men antallet af konvertitter fra islam fra Egypten eller andre arabiske lande er ikke stort i sammenligning med de antal, man hører om fra Iran.

Måske skal det lige nævnes, at kristne

fra Mellemøsten generelt, inklusive Egypten, også oplever forfølgelse i form af chikane fra muslimer i Danmark. En koptisk præst for Egyptere her i Danmark fortalte mig om, hvordan han var blevet generet på Nørrebro, hvor nogle muslimer råbte ad ham for at få ham til at forlade bydelen: »Her har du ikke noget at gøre. Den tilhører os«, havde de angiveligt sagt. Det samme har jeg hørt fra andre mellemøstlige kristne, der er i Danmark, fordi de her har søgt tilflugt for forfølgelse, og så oplever de det her fra naboer og andre muslimer, de tilfældigt møder.

Institut for Menneskerettigheder udgav i 2019 rapporten *Tros- og religionsfrihed i danske asylcentre*, hvor det fremgår, at kristne konvertitter, ateister, kvinder og LGBT-personer er særligt udsatte for religiøst funderet chikane eller negativ social kontrol. Ovenstående eksempel viser, at problemstillingen ikke kun er begrænset til asylcentre.

Ingen tegn på forbedring

Desværre ser jeg ikke nogen tegn på, at den sociale fjendtlighed, som kristne udsættes for i Egypten, er vigende. Derfor er der i høj grad brug for, at der i Danmarks bistandspolitik over for Egypten fortsat fokuseres på tros- og religionsfrihed som en vigtig komponent.

Social kontrol indebærer også at overvåge, om folk nu tager deres religiøse forpligtelser alvorligt – og det gælder naturligvis både blandt kristne og muslimer. Individuelle rettigheder har ikke så meget råderum i samfund som det egyptiske, hvor det er underordnet klan-, stamme-, og samfundsinteresser, både på lokalt, regionalt og nationalt plan.

Anbefalinger fra Tænketanken for Forfulgte Kristne

1 Borgere i afrikanske lande efterspørger frihedsrettigheder – specielt den unge del af befolkningen – og dette inkluderer ønsket om øget tros- og religionsfrihed.

- Undersøg mulighederne for at relatere indsatsen for at fremme tros- og religionsfrihed til den afrikanske menneskeretskonvention, hvilket imødegår mistanken om at tros- og religionsfrihed er en udefrakommende vestlig dagsorden.

2 Tros- og religionsfrihed har betydning udviklings- såvel som udenrigs- og sikkerhedspolitisk, og styrkelsen af dette område er derfor vigtig både i alle tre dimensioner.

3 Styrkelsen af trosfrihed er nævnt som prioritet i den gældende udviklingspolitiske strategi – og for at sikre at den reviderede Afrika-strategi reflekterer dette bør følgende gøres:

- Det bør sikres, at tros- og religionsfrihed indarbejdes i kontekstanalyserne.
- Landegrupper for hhv. Vest- og Østafrika i forbindelse med kontaktforum-møderne kan styrke arbejdet med tros- og religionsfrihed.
- Danske ambassaders rapporteringer fra partnerlandene bør også indeholde oplysninger om tros- og religionsfrihedsemner.
- Understøttelse af tros- og religionsfrihed i partnerlande indarbejdes i strategiske partnerskabsaftaler.

4 Der findes allerede danske erfaringer med en model, hvor statslig og civilsamfundsmæssig udvikling for tros- og religionsfrihed understøtter hinanden. I 2021 blev der indgået en ny

Det korte overblik

Central og Sydamerika:

Ikke-katolske og karismatiske grupper er i særlig grad udsat for socialt og politisk pres, som nogle gange fører til direkte voldelige sammenstød, afbrydelse af gudstjenester, mangel på politibeskyttelse eller manglende juridisk beskyttelse. Narkokarteller og kriminelle organisationer foretager målrettede angreb mod præster og kristne ledere, der nægter at medvirke til korruption og bestikkelse.

Afrika: Et stigende antal afrikanske lande orienterer sig mod Kina, som sælger deres autoritære ideologi som et alternativ til det vestlige demokrati og vestlige værdier. Kina satser på at kunne samle lande fra Afrika og Mellemøsten i en bred alliance. Det vil forventeligt betyde en styrket position for muslimske grupper i afrikanske lande og en svækkelse af kristne befolkningsgrupper. Jihadistiske grupper har desuden konsolideret deres magt i en række vestafrikanske lande. Ifølge *Africa Center for Strategic Studies* udgjorde vold begået af militante islamister 77 procent af alle rapporterede voldelige begivenheder på tværs af Afrika i 2022.

Europa: Efter at krigen mellem Israel og Hamas er brudt ud har Europa-Kommissionen advaret om, at antisemitismen er stærkt stigende.

Asien: Autokratiske og diktatoriske styreformer er en voksende udfordring i regionen. Nordkorea, Kina, Vietnam og andre lande anvender teknologi til masseovervågning af religiøse mindretal. Det indebærer brug af ansigtsgenkendelse og kunstig intelligens. Etnisk-religiøs nationalisme er et alvorligt problem i flere lande. I Indien anses religiøse minoriteter f.eks. som en trussel mod landets hinduistiske kultur og værdier. Det har betydet store sociale spændinger, som ofte fører til voldelige overfald på bl.a. kristne. For eksempel blev det kristne mindretal i den indiske delstat Manipur i 2023 udsat for målrettede angreb med mange drab til følge.

Mellemøsten: Religiøs forfølgelse er én blandt mange årsager til, at de kristne forsvinder fra Mellemøsten. Fejlslagne stater, sikkerhedsvakuum og krige er andre faktorer blandt mange. Islami-stisk terrorisme er igen på fremmarch i Irak og Syrien, hvor jihadistiske grupper i stigende grad begår terrorangreb.

Opmærksomhedspunkter netop nu

I Tænk tanken for Forfulgte Kristne defineres forfølgelse som voldelige og retslige overgreb mod kristne, kristne grupper og menigheder på grund af deres kristne overbevisning og praksis. Billedet for 2022 ligner på nogle områder det, vi kender fra tidligere år, men der er nogle udviklinger, som er værd at lægge mærke til:

Hvis vi kigger nærmere på forfølgelse, er der nogle iøjefaldende forskelle på de omstændigheder, som forfølgelserne sker i. For det første er der forfølgelse i situationer, hvor der er konflikter mellem sociale og religiøse grupper. Denne type forfølgelse handler ofte om adgang til økonomiske eller naturlige ressourcer, hvor den ene gruppe føler sig forfordelt. For det andet er der forfølgelse i situationer, hvor stater af ideologiske og politiske grunde udgrænser kristen tro og kristen praksis. Det kan handle om, at staten optræder totalitært som i Nordkorea eller Kina, men det kan også grunde sig i nationalistiske og populistiske politiske bevægelser som hindunationalismen i det indiske regeringsparti BJP i nutidens Indien eller islamisk teokrati som Iran. For det tredje er der alvorlige forfølgelser fra ikke-statslige aktører, f.eks. terrorgrupper og -militser, som krænker tros- og religionsfrihed både i Mellemøsten, Vestafrika og Centralasien.

Nigerias kedelige rekord i 2022 består i et højt antal døde civile. Omkring 3.950 personer døde i 2022 i sammenstød mellem militser, kriminelle bander og religiøse terrororganisationer. Manglende tros- og religionsfrihed spiller hovedrollen, men der er også andre grunde, først og fremmest manglende sikkerhed og en følelse af at være forfordelt. Fulanimilitser bortførte således 117 kristne i 2022 med henblik på afkrævning af løsepenge. Den manglende sikkerhed udnyttes af den islamiske terrororganisation ISIS-WA, som dræbte 7 og bortførte 24 kristne i januar 2022, og senere i juni dræbte 50 personer til en pinsegudstjeneste i Ondo State.

I Iran har tros- og religionsfrihed i lang tid haft vanskelige kår. Efter at det iranske moralpoliti i september 2022 arresterede og tæskede den unge kurdiske kvinde Mahsa Amini, som senere døde af sine kvæstelser, har der været omfattende og månedlange protester i Iran. Tusinder har demonstreret mod sty-

rets manglende respekt for grundlæggende menneskerettigheder, og styret har svaret igen med yderligere stramninger og krænkelser – også af tros- og religionsfrihed. Det har medført skærpelse af den iranske blasfemilovgivning til at omfatte 'guddommelige religioner og islamisk filosofi'. Der er rapporter om mellem 58 og 134 kendte sager om fængslede kristne, og i 2022 modtog 17 nye fængselsdomme.

Kina har siden islamiske terrorangreb i 2014 ført en mere restriktiv religionspolitik især i forhold til muslimer. Uafhængige eksperter anslår at mellem 1 og 1,8 millioner muslimske uighurer er placeret i 1.300 genopdragelseslejre i Xinjiang. Ifølge tænketanke er der mellem 2.700 og 7.200 personer fængslet

for religiøse overbevisninger eller deltagelse i ikke-registreret religiøs aktivitet ved slutningen af 2022, heraf en lang række kristne. Den officielle religionspolitik sigter på at gøre religionerne kinesiske, den såkaldte 'sinificering'. Det betyder, at også kristendommen skal fremstå mere kinesisk og mere patriotisk gennem kinesisk arkitektur, kinesiske sange, kinesisk teologi osv. Ifølge en rapport fra 20. partikongres i 2022 kræver sinificering en 'accept af en marxistisk religionsforståelse', hvilket nok er vanskeligt foreneligt med kristendommen.

Find en opdateret oversigt over velkendte for systematiske og pågående forfølgelser i 2022 på www.teologi.dk.

Det overordnede billede af forfølgelse i 2022 er, at over 7.200 er døde på grund af voldelige overgreb. Disse personers familier og menigheder er blevet ødelagte og intimiderede af overgrebene, som på den måde har påvirket mange personer. Antallet af kristne som oplevede bortførelser, voldtægter, tvangsægteskaber eller frihedsberøvelse var mindst 61.500 personer. Antallet af kristne som lever i lande, hvor der er en høj grad af begrænsning af religionsfrihed og høj grad af diskrimination var i 2022 hele 330 millioner personer.

Nagorno-Karabakh: Når en geopolitisk konflikt fører til udrensning af et kristent mindretal

Af fakultetsleder Thomas Bjerg Mikkelsen

Geopolitiske konflikter kan let få en religiøs dimension. Det seneste eksempel finder vi Nagorno-Karabakh, hvor befolkningen havde en etnisk-religiøs identitet. Rusland har traditionelt forpligtet sig til at forsvare Armenien og har ageret fredsbevarende styrke mellem Armenien og Nagorno-Karabakh. Nu har Rusland trukket sin støtte og dermed tilladt, at Aserbajdsjan overtog den lille region i Sydkaukasus. Nagorno-Karabakh har dermed mistet næsten hele sin armenske befolkning.

Forfølgelsen af den armenske befolkning går tilbage til det Osmanniske Riges sidste år og den nye tyrkiske republiks første år. Fra 1915-1923 mistede mellem 600.000 og 1.500.000 armeniere livet i massakrer, dødsmarkeringer og tvungen islamisering.

Dette traume former i høj grad forståelsen af forholdet mellem Armenien og dets tyrkiske naboer. På den ene side står den kristne nation, Armenien, som i mere end 1700 år har bekendt sig til kristendommen. På den anden side står de religiøst og kulturelt muslimske tyrkiske naboer. Denne konstellation gør det

uundgåeligt, at forfølgelsen af den armenske befolkning også bliver forstået som en konflikt mellem kristendom og islam.

Konflikten i Nagorno-Karabakh er dog karakteriseret ved en forskelligartet historisk og geopolitisk kompleksitet, som handler om andet end religion. Først og fremmest Putins og Ruslands behov for at sikre, at deres direkte nabolande vil være tro mod Moskva.

Den religiøse dimension

Religion er kommet til at spille en rolle i forhold til konflikten både historisk set og i dag,

nemlig som identitetsmarkør. Det vil sige: Når tyrkiske muslimer eller kristne armeniere opfører sig sådan eller sådan, så henvises der til deres religiøse identitet som begrundelse: "Sådan opfører muslimer sig!" eller "Det er fordi, de er kristne!"

Efter at forholdet mellem Rusland og Armenien i foråret 2022 blev forværret, trak Rusland sin støtte til Armenien. Dermed fik de aserbajdsjanske tropper frit lejde til at gennemføre en etnisk udrensning mod et etnisk-religiøst mindretal, som skaber mindelser om udrensningerne for 100 år siden. I kølvandet på den voldsomme fordrivelse af befolkningen i Nagorno-Karabakh, som fandt sted i september og oktober i 2023, udgav Politiken således en artikel af journalist Anders Jerichow med den ganske sigende overskrift: *1.700 års historie er slut: »Aserbajdsjan smadrer det kristne samfunds symboler – dets kultur og religion«*.

FN's Sikkerhedsråd beskriver netop etnisk udrensning som det at gøre et område etnisk homogent ved brug af magt eller intimidering til at fjerne personer fra en anden etnisk eller religiøs gruppe fra et givet område. Her var det en etnisk-religiøs gruppe, som blev ramt, nemlig armenierne.

I løbet af to måneder i efteråret 2023 blev flere end 120.000 kristne tvunget på flugt, og som Politikens Anders Jerichow påpeger i sin artikel, markerer det også enden på det kristne samfunds kultur og religion i Nagorno-Karabakh.

Den religiøse dimension af konflikten understreges også af, at USA i januar 2024 for første gang nogensinde har taget Aserbajdsjan med på USA's officielle liste over lande, som overtræder religionsfriheden. Det fremgår af en pressemeddelelse, som den ame-

rikanske udenrigsminister, Antony Blinken, udsendte den 4. januar i år.

Den komplicerede forhistorie

Konflikten mellem Armenien og Aserbajdsjan har imidlertid sine rødder i slutningen af den sovjetiske æra, hvor Moskva gik med til at adskille Nagorno-Karabakh fra den aserbajdsjanske del og tilknytte det til den armenske del. Denne beslutning udløste en bølge af nationalisme på begge sider og førte til en langvarig og blodig konflikt.

I 1920 besatte bolsjevikernes Røde Hær Aserbajdsjan, og året efter rykkede den ind i Armenien. I kølvandet på besættelsen besluttede den nye sovjetkommissær for etniske anliggender, Joseph Stalin, at Nagorno-Karabakh skulle være en selvstændig region inden for Aserbajdsjan. Grænserne blev trukket på en måde, så flertallet var etnisk armenske, men altså inden for Aserbajdsjans territorium.

Efter Sovjetunionens fald fik både Armenien og Aserbajdsjan deres selvstændighed tilbage. På det tidspunkt erklærede Aserbajdsjan, at Nagorno-Karabakh ikke ville få mulighed for at beholde det selvstyre, som de havde haft under den sovjetiske periode. Trods det erklærede Nagorno-Karabakh sin uafhængighed, hvilket førte til spændinger og senere militære sammenstød mellem Armenien og Aserbajdsjan.

Krigshandlinger kostede i årene fra 1991-1994 over 30.000 mennesker livet, sårede 60.000 og sendte en million mennesker på flugt i området.

Efter flere mislykkede forsøg på at skabe stabilitet blev Armenien i 2002 knyttet til Rusland gennem det såkaldte CSTO-samarbejde mellem Rusland, Armenien, Hviderusland, Kasakhstan, Kirgisistan, Tadsjikistan og

Usbekistan. Siden det tidspunkt har Rusland ageret fredsbevarende styrke i regionen.

Efter den armenske politiske omvæltning i 2018 og med valget af Nikol Pashinyan som premierminister har forholdet mellem Armenien og Rusland været tiltagende anstrengt. Armenierne har kritiseret Rusland for at svigte deres rolle som fredsmægler ved ikke at gribe ind, da der i september 2022 opstod en ny væbnet konflikt i Nagorno-Karabakh. Rusland er også blevet mødt med kritik for ikke at forhindre en blokade af den russisk bevogtede vej, der fører fra Armenien til Nagorno-Karabakh.

Internationalt ansvar

Efter at Rusland endegyldigt trak sin støtte til Armenien, kunne aserbajdsjanske tropper uhindret fordrive hele det armenske mindretal. Og der er næppe udsigt til, at befolkningen kan vende tilbage. Separatisterne i Nagorno-Karabakh har da også kapituleret, og lederen har erklæret selvstyret for nedlagt med udgangen af 2023.

Ifølge Europa-Parlamentet har Tyrkiet i de senere år ydet både politisk, diplomatisk og militær støtte til Aserbajdsjan, hvilket har eskaleret konflikten yderligere.

Det internationale samfund har været ganske passive i hele denne affære. Det er klart, at Aserbajdsjan intet har gjort for at sikre den armenske minoritet politiske og sociale rettigheder, men tværtimod har medvirket til udrensningen i Nagorno-Karabakh. Det internationale samfund skylder de fordrevne armeniere retfærdighed gennem anerkendelse af deres rettigheder, hvilket også indebærer at Aserbajdsjan holdes ansvarligt.

Det bliver umådeligt vanskeligt at gennemføre et retsopgør i lighed med det som har fundet sted i kølvandet på den jugoslavi-

“ Gennem EU har Danmark da også opfordret til, at den internationale humanitære folkeret overholdes i konflikten omkring Nagorno-Karabakh

ske borgerkrig. Vil vi opretholde en regelbaseret verdensorden, er det ikke desto mindre den vej, som de vestlige demokratier må forsøge at gå.

Gennem EU har Danmark da også opfordret til, at den internationale humanitære folkeret overholdes i konflikten omkring Nagorno-Karabakh, samt at alle krigsforbrydelser, der måttet være begået i den forbindelse, bliver grundigt efterforsket. Det fremgår i et svar, som den tidligere udenrigsminister, Jeppe Kofoed, i 2021 gav på et spørgsmål fra Karina Ammitzbøll (KF).

De mange fordrevne armeniere kan let blive glemt netop nu, hvor andre konflikter tager opmærksomheden. Armenien er et fattigt land og har ikke de nødvendige ressourcer til at huse de mange flygtninge. Derfor er der et akut behov for humanitær og finansiell bistand.

Det internationale samfund har også et ansvar for at sikre de få tilbageværende armeniere, som mest består af ældre og handicappede, idet de uden det internationale samfunds opmærksomhed er overladt til Aserbajdsjanernes nåde.

Endelig er det næppe sandsynligt, at Aserbajdsjan stiller sig tilfreds med den aktuelle situation. Sammen med Tyrkiet har landet

formuleret et åbent ønske om at forbinde alle tyrkisktalende lande, fra Tyrkiet mod vest til Kasakhstan mod øst. Og det skal ske gennem Armensk territorium. Der er også en reel risiko for, at Aserbajdsjan med brug af militær magt vil skabe en korridor til den autonome republik Nakhitjevan, som politisk tilhører Aserbajdsjan, men som geografisk ligger adskilt herfra af Armenien på grænsen til Iran og Tyrkiet.

Der er altså god grund til at antage, at nye konflikter venter forude. I den forbindelse står Armenien svagt.

Kirkens rolle

Den vigtigste opgave for kirker og menigheder er lige nu at støtte Armenien med kirkelig og humanitær hjælp.

Udover at prioritere den akutte nødhjælp højt, herunder også indsatsen for at huse flygtninge både i og uden for Armenien, er det også nødvendigt, at de danske kirker –

også folkekirken som sådan – opprioriterer dialogen med den russisk-ortodokse kirke, den armenske kirke og det kristne mindretal i Aserbajdsjan og Armenien. Dialogen mellem protestanter, ortodokse og katolikker bør i det hele taget opdateres for at nedbryde fordomme og fremme tros- og religionsfrihed.

Geopolitiske konflikter kan let få en religiøs dimension, og kirker kan, som det er tilfældet for den russisk ortodokse kirke, blive bundet til en nationalistisk og autoritær ledelsesform.

Fra kirkeligt hold må der også lyde en opfordring til religiøse ledere i Armenien og Aserbajdsjan, kristne såvel som muslimer, om at arbejde for forsoning og fred – vel vidende at det kan føre til repressalier.

I det hele taget gælder det om at fremme alle person til person-relationer til kirken i Armenien gennem aktører, der i forvejen står i kontakt til den armenske kirke.

Anbefalinger

1. At arbejde for et internationalt pres på Aserbajdsjan med henblik på
 - Et retsligt opgør med dem, der har ansvaret for den etniske udrensning.
 - At sikre fuld frihed til de tilbageværende kristne i Nagorno-Karabakh, inkl. retten til at praktisere deres kristne tro, beholde deres armenske tro og have et kirkeligt tilbud.
2. At det danske folketings officielt anerkender den etniske udrensning af armeniere i det østlige Tyrkiet (det historiske Vestarmenien), således som det er sket i mange parlamenter efterhånden. Det vil sætte et punktum for en århundredlang kamp om sandheden og give en forståelsesbaggrund for den nuværende konflikt.
3. At bede det internationale samfund overvåge udviklingen. Der er reel risiko for, at Aserbajdsjan med støtte fra Tyrkiet og eventuelt med brug af militær magt vil forsøge at fremtvinge en transitrute gennem armensk territorium.

Tros- og religionsfrihed i Østeuropa i lyset af Ukrainekrigen

Jonas Adelin Jørgensen

I de kommende år bliver der behov for at fremme tros- og religionsfrihed i et genopbygget Ukraine. Det indbefatter at modsige den russisk-ortodokse ideologi og konspirationsteori som retfærdiggør invasionen i Ukraine. Samtidig er det nødvendigt at modvirke uberettigede begrænsninger af frihedsrettighederne for medlemmer af den russisk-ortodokse kirke udenfor Rusland.

Spørgsmål om grænser for tros- og religionsfrihed fylder en del i offentlige debatter overalt i Europa, især i forhold til muslimer. I Frankrig diskuteres højesterets afgørelse om forbud mod religiøs hovedbeklædning i det offentlige rum, og i Danmark er det blevet foreslået, at det skal være forbudt at bære tørklæde i skolerne.

Samtidigt har ortodokse jøder oplevet fysiske overfald i både Storbritannien, Tyskland og Frankrig. Senest har indførelsen af loven mod Koranafbrænding ført til en diskussion om legitim begrænsning af tros- og religionsfrihed, herunder retten til at kritisere religioner.

Også i Østeuropa er tros- og religionsfrihed omdiskuteret, men her er der tale om lidt andre problemstillinger end i Vesteuropa.

Ukrainekrigens konsekvenser

I Ukraine er situationen noget anderledes, og Ukrainekrigen handler ikke direkte om religionsfrihed, men der er elementer, som har betydning i et tros- og religionsfrihedsperspektiv.

Dels betyder krigen, at kirker ødelægges og præster kidnappes, hvilket gør den praktiske del af religionsudøvelsen vanskelig.

Dels er der den ideologiske eller teologiske begrundelse, som den russisk-ortodokse kirke har udbredt i forhold til krigens 'metafysiske' og teologiske dimensioner. Argumentet lyder, at Rusland har en exceptionel rolle som beskytter af kristendommen, og at Ukraine skal frelses fra vestlig hedonisme, satanisme og nazisme.

Underlagt Moskvapatriarkatet

I den Ukrainske Ortodokse Kirke (UOC), som historisk og kirkeligt har hørt under Moskva-patriarkatet, har metropolit Onufriy fra begyndelsen af krigen måttet balancere forholdet til Moskva med sit ukrainske bagland.

UOC-synoden har måttet tage stilling til samarbejdet på lokalt niveau og for lokale biskopper i russisk-besatte områder såvel som presset i de ukrainsk-kontrollerede områder for at forlade den russisk-ortodokse kirke og blive en del af den nye uafhængige Ortodokse Kirke i Ukraine.

Mange lokale præster har afbrudt forholdet til Onufriy og i sidste ende patriark Kyril og tilsluttet sig den Ortodokse Kirke i Ukraine (OCU) under ledelse af metropolit Epiphanius, som i 2019 blev en selvstændig ortodoks kirke med den økumeniske patriark i Konstantinopel som overhoved.

Ved ikke at tage mere entydigt afstand fra den russisk-ortodokse kirke udsætter metropolit Onufriy sine medlemmer for mistænkliggørelse og overgreb på lokalt plan. De ukrainske sikkerhedsmyndigheder SBU har således gennemført hundreder af UOC-kirker og indledt efterforskning mod en række UOC-præster for at samarbejde med russiske myndigheder.

I november 2022 blev en lov foreslået, som helt vil forbyde UOC-kirken og som vil gøre det muligt for ukrainske myndigheder at konfiskere al ejendom tilhørende kirken. Både ransagningerne og den påtænkte lov udgør en klar udfordring for tros- og religionsfrihed.

Trosfrihed for russisk-sindede

Loven afspejler, at der i det ukrainske samfund er tvivlrådighed i forhold til, hvor langt tros- og religionsfrihed kan og bør udstræk-

kes: gælder frihedsrettighederne også for russisk-sindede, som ønsker at tilhøre den russisk-ortodokse kirke, eller er det legitimt helt at forbyde kirken i Ukraine med henvisning til den undergravende retorik og mulige samfundsopløsende effekt, som kirken har?

Der har historisk været en stor skepsis fra den ortodokse ukrainske majoritet i forhold til de katolske og protestantiske minoriteter, og antikatolicisme eller beskyldninger for proslavtisme i forhold til protestantiske grupper er ikke ualmindeligt. Hvis ikke den uafhængige ukrainske ortodokse kirke (OCU) under ledelse af metropolit Epiphanius er overbevist om, at tros- og religionsfrihed må gælde for alle, kan tros- og religionsfrihed som samfundsmæssig værdi have vanskelige kår efter afslutningen på den militære konflikt.

I de kommende år vil arbejdet for styrkelsen af tros- og religionsfrihed i genopbygningen af Ukraine og det ukrainske samfund derfor være meget vigtig.

Et kristent imperium

Hvad er det for en russisk arv og fortælling, som den russisk-ortodokse kirke i Rusland, men også i Ukraine i form af UOC, har vanskeligt ved at tage afstand fra?

Patriark Kirill af Moskva udtrykker i en tale fra 2014 sin forståelse af den russiske verden, 'russkiy mir', i form af en 'unik civilisatorisk identitet', dvs. der er noget enestående og særegent ved Ruslands identitet og opgave her i verden. Den 'historiske arv fra Rom over Konstantinopel til Kiev og i sidste ende Moskva' er baggrunden for den russisk-ortodokse

kirkes krav på et 'kanonisk territorium', dvs. det geografiske område som Moskva-patriarkatet hævder at have kirkelig jurisdiktion over.

Ifølge denne selvforståelse har Rusland og den russisk-ortodokse kirke en fælles guddommelig opgave som kristent imperium. I nyere tider har denne forståelse passet sammen med nationalistiske strømninger som 'pan-slavismen', ideen om at slaviske folk har en fælles identitet og politisk vilje.

Myten om dette kristne russiske imperium, russkiy mir, er samtidigt forbundet med forskellige konspirationsteoretiske ideer. Patriark Kirill har i krigens tidlige måneder udtalt, at Ruslands krig også er en 'metafysisk' krig, og at der er vage og historieløse 'bagvedliggende åndelige kræfter' i form af en 'gudløs international orden', 'sekulære værdier', som styrer den politiske og militære udvikling. Tydeligst kommer dette til udtryk i bøsseparaderne i vestlige lande, som er grunden til krigen i Ukraine, hævder Kirill.

Sikkerhedsrådet i Rusland taler samtidigt om nødvendigheden af en 'af-satanificering' af Ukraine, hvilket på samme måde som Kirills tale om en 'metafysisk krig' trækker på konspirationsteoretiske ideer.

Den ideologiske overbevisning om russkiy mir i kombination med forskellige konspirationsteoretiske ideer fastholder således den russisk-ortodokse kirke i sin egen myte, og tjener til legitimering af Ruslands krig mod Ukraine åndeligt og moralsk. Denne ideologi gør det vanskeligt for den russisk-ortodokse kirke at protestere mod krigens nød og rædsler, og på sigt vil den gøre forsoning umulig.

Opgør med russisk ideologi og tænkning

Selv de kritiske ortodokse røster, der lyder i forhold til krigen, tager sjældent afstand fra

den ideologiske overbygning, som invasionens logik er baseret på. Den russisk-ortodokse kirke ser med andre ord ikke ud til at evne en gentænkning af den russiske arv og fortælling i lyset af krigen i Ukraine. Uanset udfaldet af krigen, vil denne myte i kombination med konspirationsteorier blot bidrage til yderligere mistænksomhed og en fortsat fortælling om, at krigen var nødvendig for at beskytte ortodokse værdier og levemåde, og at Vesten og NATO bærer skylden for den russiske invasion.

Opgøret med den russiske exceptionalisme og konspirationsteoretiske tænkning – opgøret med russkiy mir-ideologien – er derfor et vigtigst område for kirkerne at arbejde med i de kommende år, netop også i et tros- og religionsfrihedsperspektiv.

Nødvendig balancegang

Endelig er der udfordringen i forhold til at begrænse frihedsrettigheder for medlemmer af den russisk-ortodokse kirke udenfor Rusland. Her er situationen broget, og der har så sent som i januar 2024 været et dansk mediemæssigt fokus på udlån af folkekirkens lokaler til gudstjenester for menigheder med tilknytning til den russisk-ortodokse kirke.

Virkeligheden på græsrodsniveau er ofte noget broget, men der er i høj grad brug for en balancegang som tager hensyn til de enkeltes tros- og religionsfrihed såvel som kritik af de russisk-ortodokse ideer om en 'russisk verden'. Ligesom det er tilfældet i Ukraine med diskussionerne om begrænsninger af mulighederne for at tilhøre den del af den ortodokse kirke, som hører under metropolit Onifrey, bliver vi i Danmark nødt til at balancere mellem at værne om enkeltpersoners ret til tros- og religionsfrihed og at forhindre, at vi ender med at

facilitere og give rum for en anti-ukrainsk og pro-russisk ideologi.

Denne balancegang opnås bedst, når vi står fast på tros- og religionsfrihed for alle, også dem vi er uenige med. Samtidig må vi bruge vores egen frihed til at kritisere og argumentere mod den russisk-ortodokse kirkes forkerte teologiske og ødelæggende politiske ideer. For vi tror, at man godt kan bekæmpe forkerte og ødelæggende overbevisninger med ånd uden at forbyde dem ved lov. Det paradoksale i denne forbindelse er, at et simpelt forbud mod den russisk-ortodokse kirkes aktiviteter ikke nødvendigvis er løsningen, da det netop vil bekræfte den russisk-ortodokse kirkes analyse af situationen som et had til Rusland, til russisk civilisation og til russisk ortodoks kristendom.

Østeuropæiske perspektiver på tros- og religionsfrihed i lyset af Ukrainekrigen

Spørgsmålene om trosfrihed og kirkernes rolle i krigen har for mange i Østeuropa rejst spørgsmålet, om der er et mere grundlæggende problem. Hvis den russisk-ortodokse kirkes overhoved ikke blot frivilligt, men ligefrem velvilligt understøtter Ruslands imperiale angrebskrig på Ukraine, hvad siger det så om forholdet mellem stat og kirke i de ortodokse lande? Den traditionelle forståelse af en 'symfoni' mellem stat og kirke, hvor de ortodokse kirker teologisk og praktisk understøtter nationerne og deres politiske ledelse, er i høj grad kommet under pres og anses af mange for ligefrem at være grundstødt.

I udgangspunktet er ortodoks kristendom hverken konservativ eller radikal: Hvor konservative udgaver af kristendommen fremhæver værdien af hierarkier og nærheden til den politiske stat, og kirken derfor kan anskues som et forhold mellem herskere og undersåtter, fremhæver radikale former for kristendom kirken som en samling af sociale reformatorer, der ønsker at følge med en kultur i hastig udvikling. Begge dele er fjernt fra ortodoks kristendom – selv om vi kan finde nutidige eksempler på begge slags instrumentalisering af ortodoks kristendom i Ukrainekrigen.

Derimod står Helligåndens fællesskab og formningen af mennesket til Kristuslighed centralt i den ortodokse ide, sådan som det kommer til udtryk gennem traditionen, der fremstår over århundrederne i det byzantinske område, fra Konstantinopel til Rusland og Ukraine over Balkan, gennem Mellemøsten, Nordafrika og videre til de koptiske og orientalske kirker.

Hvis ikke den traditionelle historiske ide om en symfoni mellem kirke og stat kan opretholdes i lyset af Ukrainekrigen, er der brug for på en mere grundlæggende måde at gentænke kirkernes rolle i de samfund, som de er en del af. For hvad betyder denne mere grundlæggende ortodokse ide om fællesskab i et moderne samfund, bestående af individer med rettigheder?

Denne gentænkning inkluderer i høj grad forståelsen af rettigheder og specielt synet på tros- og religionsfrihed, som derfor vil være centralt i de kommende års arbejde.

Hviderusland

Den hviderussiske grundlov garanterer tros- og religionsfrihed for alle, men i praksis sætter myndighederne store begrænsninger på denne frihed.

Efter anklagerne om valgsvindel og protesterne mod styret i Belarus i 2020 har præsident Lukasjenko strammet grebet om civilsamfundet. I januar 2022 blev straffeloven udvidet med en tilføjelse om bøder eller op til to års fængsel for 'uregistreret religiøs aktivitet', hvilket inkluderer deltagelse i organisationer som er tvangsopløst af myndighederne.

Præsident Lukasjenko, som har siddet på magten i Belarus siden 1994, har ikke tænkt sig frivilligt at forlade posten, og styret kan nu med loven i hånden give bøder og fængsle religiøse ledere, som engagerer sig i såkaldte 'politiske aktiviteter'.

Enkeltpersoner fra både den ortodokse kirke og fra protestantiske kirker har ytret sig kritisk, og listen over politiske fanger er vokset støt til over 1.200 politiske fanger. Blandt disse er mindst 20 kristne ledere blevet dømt, og endnu flere er flygtet fra Belarus.

I marts 2022 tilbageholdt politiet fire mødre til hviderussiske soldater, som deltog i en fredsgudstjeneste i Minsk, og i september 2022 lukkede myndighederne den katolske kirke Skt. Simon og Helena, der under protesterne i 2020 var blevet et symbol for demonstranterne. Lukningen skete efter en mystisk ildebrand, og med henvisning til nødvendige reparationer.

Tænk tankens medlemmer

Sognepræst
Pernille Vigsø Bagge

Professor
Peter Lodberg

Biskop for
Den Katolske Kirke
Czeslaw Kozon

Sognepræst og
tidl. kirkeminister
Mette Bock

Professor
og sognepræst
Søren Dosenrode

Biskop emeritus
Karsten Nissen

Biskop emeritus
Peter Fischer-Møller
(formand)

Fakultetsleder
Thomas Bjerg Mikkelsen
(sekretær)

Sognepræst
Jørgen Peder Jørgensen
(næstformand)

Tidl. generalsekretær
Henrik Ertner
Rasmussen

Sognepræst
Kristian Østergaard

Tidl. ambassadør
Birger Riis-Jørgensen

Pastor emeritus
Jarle Tangstad

Biskop
Henrik Wigh-Poulsen

Journalist
Synne Garff

Sognepræst
Kathrine Lilleør

Sognepræst
Gunilla Haarsted
(bestyrelsesmedlem)

Sognepræst
Ole Buchardt Olesen

Cand.scient.pol.
Daniel Toft Jakobsen
(bestyrelsesmedlem)

Ressourcepersoner

Generalsekretær
Samuel Nymann Eriksen,
Dansk Europamission

Projektmedarbejder
Jonas Adelin Jørgensen,
Folkekirkens
Mellemkirkelige Råd

Generalsekretær
Jens Kristian Lund Jensen,
Open Doors Danmark
og Færøerne

Om tænketanken

Tænketanken for Forfulgte Kristne samler mennesker med en særlig viden om internationale og nationale samfundsforhold, teologi og medier til et samarbejde om at formidle viden om religiøst forfulgte med særligt henblik på forfulgte kristne. Denne viden stilles til rådighed for den danske offentlighed, de danske politikere og de danske kirker og kirkelige organisationer i deres arbejde for tros- og religionsfrihed for alle mennesker.

Formål

- At formidle dokumenteret viden om overtrædelser og krænkelse af religionsfriheden nationalt såvel som internationalt.
- At have fokus på religiøst forfulgtes vilkår med særligt henblik på forfulgte kristne
- At hjælpe menigheder og øvrige til at udvise solidaritet med og støtte til forfulgte kristne.
- At anbefale konkrete handlemuligheder

Initiativet til Tænketanken for Forfulgte Kristne blev taget af sognepræst Jørgen Peder Jørgensen, Aabenraa. Han henvendte sig til biskop emeritus Karsten Nissen og de to indbød en række interesserede personer til et møde på Hotel Nyborg Strand i marts 2019. Derefter blev tænketanken stiftet på et møde i Århus 14. august samme år.

Læs mere på tffk.dk

Arbejdet for tros- og religionsfrihed har været et underprioriteret tema i de mere end 50 år, hvor Danmark har haft udviklingspolitisk samarbejde med afrikanske lande. Danmark har mulighed for at gøre en positiv forskel med udgangspunkt i erfaringer fra andre steder i verden. Denne aktuelle rapport fra Tænk tanken for Forfulgte Kristne sætter fokus på Tros- og religionsfrihed i danske partnerlande i Afrika syd for Sahara.

Rapporten belyser også, hvordan Ruslands geopolitiske og ideologiske interesser presser tros- og religionsfriheden i Østeuropa og rejser nye spørgsmål.

Desuden bringes en række perspektiverende artikler og en statistik over forfølgelsens omfang.

Tænk tanken for Forfulgte Fristne samler mennesker med en særlig viden om internationale og nationale samfundsforhold, teologi og medier til et samarbejde om at formidle den viden, som er en forudsætning for trosfrihed for alle.

TÆNK TANKEN FOR
FORFULGTE KRISTNE

Bibelselskabet

ISBN 978-87-7232-324-4

9 788772 323244